

implementation of elements of distance learning as an effective tool for developing digital skills, critical thinking, media literacy, independence and responsibility in students of pedagogical specialties. It is substantiated that the digital competence of a teacher goes beyond the possession of technical means and encompasses the ability to create an interactive, adaptive and ethically oriented educational environment.

The pedagogical potential of digital platforms (Google Classroom, Moodle, Zoom, Microsoft Teams) is analyzed in the context of building a partnership model of interaction "teacher-student". Examples of the implementation of digital technologies in Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko are given as an effective practice for forming a digital culture and self-regulation of students.

Special attention is paid to the digital reflection of future teachers, the importance of an interdisciplinary approach and the need to develop a strategic model of digitalization of the educational process. It is shown that digital competence should be considered as an integral component of pedagogical skills, which includes not only knowledge of information and digital competence, but also the ability to ethically and critically understand information, pedagogical flexibility and digital sensitivity to the needs of education seekers.

Based on the results of the study, recommendations were formulated to increase the effectiveness of digital training of future teachers of vocational education and directions for further scientific research in this area.

Key words: vocational education, technological education, secondary education, education seekers, information and digital competence, distance learning, digital technologies, educational process.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2025 р.

УДК 378.091.313:76

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.36.339474](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.36.339474)

ВАЛЕНТИНА ТИТАРЕНКО

ORCID: 0000-0002-0553-4277

ВАСИЛЬ КОВАЛЬЧУК

ORCID: 0009-0008-8011-1806

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЄКТУВАННЯ

Стаття присвячена проблемі педагогічного проєктування художньо-графічної підготовки здобувачів вищої освіти. Розкрито теоретичні та методичні засади побудови змісту професійної підготовки з урахуванням сучасних викликів цифровізації освіти, оновлення державних стандартів та запитів ринку праці. Проаналізовано роль комп'ютерно-орієнтованих технологій, інженерної графіки, візуалізації навчального матеріалу та інструментального програмного забезпечення. Особливу увагу приділено міждисциплінарному, компетентнісному та диференційованому підходам до навчання, а також принципу неперервності у професійній підготовці. Визначено напрямки вдосконалення змісту графічних дисциплін, структурування навчальних програм, впровадження практикоорієнтованих методик та розвиток дизайнерського мислення у майбутніх учителів технологій.

Ключові слова: художньо-графічна підготовка, педагогічне проєктування, комп'ютерні технології, графічна компетентність, інженерна графіка, дизайн-освіта, міждисциплінарний підхід

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства та впровадження інноваційних освітніх технологій зростає потреба у фахівцях, здатних до ефективного поєднання педагогічної діяльності з художньо-графічною компетентністю. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій повинна не лише відповідати чинним державним стандартам, а й бути спрямованою на розвиток творчого потенціалу, просторового мислення та візуальної культури. Саме художньо-графічна підготовка є тим компонентом освітнього процесу, який забезпечує інтеграцію знань із графіки, дизайну, інженерії, педагогіки та ІКТ.

У цьому контексті педагогічне проєктування виступає як стратегічний підхід до побудови змісту освітньої підготовки, що дозволяє забезпечити цілісність, логічність і практичну спрямованість

навчального процесу. Воно передбачає визначення цілей, змісту, методів, засобів і форм організації навчання з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності педагогів. Розроблення ефективних педагогічних моделей художньо-графічної підготовки потребує ґрунтовного аналізу теоретико-методологічної бази та реального стану цієї підготовки у вітчизняних закладах вищої освіти.

Проблематику художньо-графічної підготовки здобувачів вищої освіти в контексті професійної освіти досліджували низка науковців. Зокрема, у роботах В. М. Бойчука (2015) розкрито сутність теоретичних і методичних засад підготовки майбутніх учителів технологій до художньо-графічної діяльності. Автор акцентує на необхідності оновлення змісту навчальних дисциплін відповідно до потреб сучасної школи.

С. Л. Кучер (2018) обґрунтувала доцільність неперервної дизайн-підготовки як важливої складової формування фахової майстерності, а дослідження О. В. Марущак, І. В. Савчук і Н. С. Казьмірчук (2018) деталізують роль дизайну як елемента професійної компетентності педагогів. У статті Г. Гавришак і А. Уриського (2021) обґрунтовано переваги використання комп'ютерно орієнтованих технологій під час навчання графічних дисциплін. Разом із тим, більшість наукових праць розглядають окремі аспекти проблеми й потребують інтеграції в єдину педагогічну систему, орієнтовану на цілісне формування професійної готовності майбутнього вчителя технологій.

Незважаючи на наявні дослідження, лишаються слабо опрацьованими питання цілісного педагогічного проектування змісту художньо-графічної підготовки в умовах цифровізації освіти. Особливої уваги потребують інструменти структурування навчального матеріалу, поєднання традиційних та сучасних графічних технік, а також механізми впровадження міждисциплінарного підходу. У практиці підготовки майбутніх учителів технологій спостерігається недостатнє використання засобів тривимірного моделювання, візуалізації, інженерної графіки, хоча саме ці компоненти суттєво впливають на розвиток професійної компетентності (Бойчук, Уманець, 2018).

Водночас залишається відкритим питання адаптації існуючих навчальних програм до сучасних вимог ринку праці, які вимагають від педагога не лише предметної обізнаності, а й умінь працювати з цифровими ресурсами, інтерактивними платформами та спеціалізованими графічними редакторами. Не менш важливим є створення умов для формування індивідуальних освітніх траєкторій студентів, що забезпечує варіативність і гнучкість педагогічного проектування.

Метою статті є теоретичне обґрунтування концептуальних засад педагогічного проектування змісту художньо-графічної підготовки здобувачів вищої освіти з урахуванням сучасних вимог до професійної підготовки майбутніх учителів технологій. У межах дослідження передбачено аналіз науково-теоретичних джерел, визначення ключових викликів у системі фахової підготовки, уточнення принципів і методів педагогічного проектування, а також окреслення можливих напрямів удосконалення навчальних програм для забезпечення комплексного формування графічної компетентності. полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічного проектування змісту художньо-графічної підготовки здобувачів вищої освіти. Завданнями статті є визначення основних теоретико-методичних підходів до педагогічного проектування, розкриття ролі комп'ютерних технологій, аналіз диференційованих підходів у підготовці майбутніх учителів.

Художньо-графічна підготовка у контексті педагогічної освіти відіграє важливу роль у формуванні в майбутнього вчителя здатності до візуалізації навчального матеріалу, розвитку просторового мислення та дизайнерського підходу до розв'язання професійних завдань. Основною метою такої підготовки є розвиток графічної компетентності як складника загальнопедагогічної та професійної компетентності майбутніх фахівців.

Однією з ключових умов ефективної художньо-графічної підготовки є реалізація педагогічного проектування як системної діяльності, що охоплює планування, організацію, реалізацію та оцінювання результатів навчання. Педагогічне проектування дає змогу враховувати індивідуальні освітні траєкторії студентів, поєднувати традиційні академічні дисципліни з інноваційними напрямками, зокрема цифровими технологіями та візуальними мистецтвами (Вакулєнко, 2024).

На сучасному етапі актуальним є впровадження комп'ютерно орієнтованих технологій у процес підготовки. Як зазначають Бойчук і Уманець (2018), цифрові засоби суттєво розширюють можливості студентів у створенні графічних композицій, кресленнях, макетуванні та моделюванні. Вони забезпечують швидке оновлення знань, інтерактивність навчання, можливість зберігати, трансформувати і візуалізувати результати діяльності. Таким чином, ІКТ сприяють розвитку не лише технічних навичок, а й дизайнерського мислення та творчої ініціативи.

Зміст художньо-графічної підготовки має спиратися на міждисциплінарний підхід. Зокрема, дисципліни з основ дизайну, інженерної та комп'ютерної графіки, кольорознавства, композиції мають поєднуватись із курсами з педагогіки, психології, теорії навчання. Така інтеграція сприяє формуванню цілісного бачення професійної діяльності. За спостереженнями Бабчука (2021), підготовка майбутніх учителів до організації дизайнерської діяльності передбачає не лише опанування технічних засобів, а й

здатність здійснювати методичне планування, аналіз результатів та адаптацію творчих продуктів до педагогічного контексту.

Важливим компонентом педагогічного проєктування є створення варіативного дидактичного забезпечення, яке дозволяє ефективно враховувати індивідуальні особливості, рівень підготовленості й темп засвоєння навчального матеріалу кожного студента. Графічна компетентність формується не стільки шляхом репродуктивного виконання стандартних завдань, скільки через постійне включення студентів у контекст практичної, творчо орієнтованої діяльності (Уруський, Гавришак, 2022). У цьому зв'язку важливо передбачити широкий спектр завдань – від базових вправ з технічної графіки до комплексних індивідуальних і групових проєктів.

Навчальні завдання мають бути не лише різномірними, а й різнотиповими – такими, що охоплюють як відтворення, так і створення нових візуальних рішень. Доцільно залучати студентів до аналізу графічного середовища (наприклад, інтерфейсів додатків, візуальної мови освітніх продуктів), що дозволяє формувати вміння бачити зв'язок між теорією й практикою. Розробка власних рішень із подальшим обґрунтуванням вибраних засобів, стилістичних рішень чи шрифтових рядів розвиває вміння аргументовано захищати проєкт, критично мислити й приймати рішення.

У структурі графічної підготовки важливу роль відіграє інженерна графіка. Її вивчення дає змогу студентам опанувати основи креслення, технічного моделювання, аналізу конструкцій. Водночас слід зазначити, що методи викладання цієї дисципліни також потребують оновлення. Зокрема, доцільним є застосування 3D-моделювання, інтерактивних тренажерів, VR-середовищ, що дозволяє краще уявляти матеріал та поглибити розуміння просторових форм. Використання інтерактивних середовищ, ігрових методик та проєктної діяльності дозволяє реалізувати принцип активного навчання, що значно підвищує ефективність засвоєння знань і підготовку до реальних умов професійної діяльності (Дерман, Охман, 2023).

У контексті формування сучасної художньо-графічної компетентності важливу роль відіграє оновлення змісту дисциплін шрифтової графіки. Як зазначає Бредньова (2022), саме вивчення дисциплін «Мистецтво шрифту» та «Прикладні питання мистецтва шрифту» дає змогу розширити дизайнерське мислення здобувачів, підвищити рівень їх індивідуальної візуальної культури, а також конкурентоспроможність на ринку праці. Акцент на глибоке вивчення історії шрифту, пропорцій, візуалізації та практичного копіювання стилів сприяє розвитку аналітичного бачення графічних форм, що надзвичайно актуально в умовах візуалізованої цифрової культури.

Окремої уваги заслуговує принцип неперервності підготовки, який передбачає цілісне і поступове формування професійних навичок на всіх етапах навчання. Як зазначає Кучер (2018), дизайнерську компетентність не можна сформувати в межах одного або кількох окремих курсів – вона потребує системного підходу і тривалого практичного засвоєння. Починаючи з першого курсу, важливо закладати основи композиційного мислення, розуміння візуальної мови, роботи з формою та кольором. У наступні роки навчання ці знання мають розвиватися через практичні завдання, проєктну діяльність, участь у виставках, конкурсах і міждисциплінарних ініціативах.

Особливе значення має можливість застосування графічних навичок у реальних ситуаціях – наприклад, у створенні навчальних візуальних матеріалів, оформленні освітнього середовища, розробленні інтерактивних дидактичних засобів. Це дозволяє студентам не лише вдосконалювати технічні вміння, а й усвідомлювати цінність графіки як інструменту педагогічного впливу. Безперервність підготовки також забезпечується через позааудиторну діяльність: участь у творчих проєктах, майстер-класах, колабораціях із викладачами інших дисциплін. Такий підхід сприяє формуванню стійкого інтересу до професії, а також практично орієнтованого стилю мислення, необхідного сучасному вчителю.

Розроблення та впровадження ефективної моделі педагогічного проєктування художньо-графічної підготовки неможливе без налагодженої співпраці між різними кафедрами та освітніми підрозділами. Йдеться не лише про формальну взаємодію, а про створення справді мультидисциплінарних команд викладачів, які спільно визначають навчальні цілі, погоджують зміст дисциплін, формують спільні проєкти для студентів. Така командна робота дозволяє уникнути дублювання тем, забезпечити логічну послідовність вивчення матеріалу, а також сприяє більш глибокому засвоєнню графічних і педагогічних компонентів програми.

Особливо важливою є координація навчального навантаження, коли теоретичні знання закріплюються практикою в інших дисциплінах або проєктній діяльності, що підвищує мотивацію студентів і демонструє практичну цінність отриманих знань. Такий підхід не тільки посилює внутрішню логіку підготовки, а й дає змогу досягати відчутних професійних результатів – формування комплексних компетентностей, здатності до роботи в команді, креативного вирішення навчально-педагогічних задач. В умовах зростаючих вимог до універсального педагога, який має володіти як

візуально-комунікаційними, так і організаційно-методичними навичками, міжкафедральна взаємодія стає ключовим чинником успішності освітнього процесу.

Таким чином, педагогічне проектування художньо-графічної підготовки здобувачів вищої освіти є важливим чинником забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Теоретичний аналіз проблеми засвідчив необхідність системного переосмислення підходів до побудови змісту графічних дисциплін, що враховували б сучасні освітні тренди, потреби ринку праці та цифрову трансформацію освіти.

У ході дослідження обґрунтовано доцільність упровадження комп'ютерно орієнтованих технологій, міждисциплінарного та диференційованого підходів, принципу неперервності дизайн-освіти. Визначено, що педагогічне проектування має забезпечувати не лише набуття технічних і художньо-графічних навичок, а й формування дизайнерського мислення, здатності до самостійного прийняття рішень, комунікації та презентації ідей у візуальному форматі.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на розроблення та експериментальну перевірку моделей художньо-графічної підготовки, адаптованих до різних освітніх середовищ. Актуальними залишаються питання інтеграції технологій доповненої та віртуальної реальності, розроблення електронних освітніх ресурсів, створення мультидисциплінарних навчальних курсів та програм підвищення кваліфікації викладачів. Важливим напрямом також є пошук оптимального балансу між академічною підготовкою та практикоорієнтованим навчанням у галузі візуально-комунікативної педагогіки.

Список використаних джерел

- Бабчук, Ю. М. (2021). *Підготовка майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності у старшій школі*. (Дис. канд. пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. Взято з <https://vspu.edu.ua/content/graduate/doc/a15dis.pdf>
- Бойчук, В. М. (2015). *Теоретичні і методичні основи художньо-графічної підготовки майбутнього вчителя технологій*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. Взято з https://vspu.edu.ua/science/dis/des_14_1.pdf
- Бойчук, В. М., Уманець, В. О. (2018). Комп'ютерно-орієнтовані технології у художній-графічній підготовці студентів педагогічних закладів вищої освіти напряму підготовки «Професійна освіта». *Інформаційні технології і засоби навчання*, 63 (1), 81-94.
- Бредньова, В. П., Смичковська, О. М., Яворська, Н. М., Яворський, П. В. (2022). Сучасні тенденції графічної підготовки здобувачів творчих спеціальностей. *Інноваційна педагогіка*, 47, 142-148.
- Вакуленко, О. (2024). Методологічні основи педагогічного проектування змісту художньо-графічної підготовки здобувачів вищої освіти. В кн. *Актуальні проблеми професійної та технологічної освіти: досвід та перспективи*: матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. (с. 53-56). Умань: Вид-во Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.
- Гавришак, Г., Уруський, А. (2021). Формування графічної компетентності здобувачів вищої освіти засобами комп'ютерно-орієнтованих технологій. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Педагогіка*, 1, 6-13.
- Дерман, Л. М., Охман, Н. І. (2024). Теоретичні та практичні аспекти у підготовці студентів з дисциплін графічної підготовки. В кн. *Технологічна освіта: сучасні реалії та перспективи розвитку*: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті академіка Дмитра Тхоржевського (с. 384-387). Київ: Вид-во Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.
- Кучер, С. Л. (2018). Теоретичні і методичні засади неперервної дизайн-підготовки майбутніх учителів технологій. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький. Взято з <http://46.63.9.20:88/jspui/handle/123456789/144>
- Марущак, О. В., Савчук, І. В., Казьмірчук, Н. С. (2018). Дизайн у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 50, 322-326.
- Тарара, А. М., Мачача, Т. С., Туташинський, В. І., Вдовченко, В. В. (2017). Проектування змісту профільного навчання технологій у старшій школі. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 13, 128-134.
- Уруський, А., Гавришак, Г. (2022). Диференціація завдань при формуванні графічної компетентності здобувачів вищої освіти комп'ютерно-орієнтованими засобами навчання. *Освітній дискурс*, 36 (1), 141-160.

References

- Babchuk, Yu. M. (2021). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv tekhnolohii do orhanizatsii dyzainerskoi diialnosti u starshii shkoli [Preparation of future technology teachers for organizing design activities in high school]*. (PhD diss.).

- Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Vinnitsia. Retrieved from <https://vspu.edu.ua/content/graduate/doc/a15dis.pdf> [in Ukrainian].
- Boichuk, V. M. (2015). *Teoretychni i metodychni osnovy khudozhno-hrafichnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia tekhnolohii* [Theoretical and methodological foundations of artistic and graphic training of the future technology teacher]. (Extended abstract of PhD diss.). Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Vinnitsia. Retrieved from https://vspu.edu.ua/science/dis/des_14_1.pdf [in Ukrainian].
- Boichuk, V. M., & Umanets, V. O. (2018). Kompiuterno-orientovani tekhnolohii u khudozhnii-hrafichnii pidhotovtsi studentiv pedahohichnykh zakladiv vyshchoi osvity napriamu «Profesijna osvita» [Computer-oriented technologies in artistic and graphic training of students in pedagogical institutions of higher education within the specialty "Professional Education"]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia* [Information Technologies and Learning Tools], 63 (1), 81-94. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v63i1.2146> [in Ukrainian].
- Bredniova, V. P., Smychkovska, O. M., Yavorska, N. M., & Yavorskyi, P. V. (2022). Suchasni tendentsii hrafichnoi pidhotovky zdobuvachiv tvorchykh spetsialnostei [Current trends in graphic training of creative specialties students]. *Innovatsiina Pedahohika* [Innovative pedagogy], 47, 142-148 [in Ukrainian].
- Havryshchak, H., & Uruskyi, A. (2021). Formuvannia hrafichnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity zasobamy kompiuterno-orientovanykh tekhnolohii [Formation of graphic competence of higher education applicants through computer-oriented technologies]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Pedahohika* [Scientific Notes of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Pedagogy], 1, 6-13 [in Ukrainian].
- Derman, L. M., & Okhman, N. I. (2024). Teoretychni ta praktychni aspekty u pidhotovtsi studentiv z dystsyplin hrafichnoi pidhotovky [Theoretical and practical aspects in training students in graphic disciplines]. In *Tekhnolohichna osvita: suchasni realii ta perspektyvy rozvytku* [Technological education: modern realities and development prospects]: proceedings of the 13th International Scientific and Practical Conference in memory of Academician Dmytro Tkhorzhevskyi (pp. 384-387). Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University Publishing House. Kyiv. [in Ukrainian].
- Kucher, S. L. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady neperervnoi dyzain-pidhotovky maibutnikh uchyteliv tekhnolohii* [Theoretical and methodological principles of continuous design training of future technology teachers]. (D diss.). Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy. Khmelnytskyi. Retrieved from <http://46.63.9.20:88/jspui/handle/123456789/144> [in Ukrainian].
- Marushchak, O. V., Savchuk, I. V., & Kazmirschuk, N. S. (2018). Dyizain u systemi profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Design in the system of professional training of future technology teachers]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy* [Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems], 50, 322-326 [in Ukrainian].
- Tarara, A. M., Machacha, T. S., Tutashynskyi, V. I., & Vdovchenko, V. V. (2017). Proiektuvannia zmistu profilnoho navchannia tekhnolohii u starshii shkoli [Designing the content of specialized technology education in high school]. *Profesiina osvita: problemy i perspektyvy* [Professional Education: Problems and Prospects], 13, 128-134 [in Ukrainian].
- Vakulenko, O. (2024). Metodolohichni osnovy pedahohichnoho proiektuvannia zmistu khudozhno-hrafichnoi pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity [Methodological foundations of pedagogical design of artistic and graphic training content of higher education applicants]. In *Aktualni problemy profesiinoi ta tekhnolohichnoi osvity: dosvid ta perspektyvy* [Current problems of vocational and technological education: experience and prospects]: proceedings of the 11th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (pp. 53-56). Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University Publishing House. Uman. [in Ukrainian].
- Uruskyi, A., & Havryshchak, H. (2022). Dyferentsiatsiia zavdan pry formuvanni hrafichnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity kompiuterno-orientovanykh zasobamy navchannia [Task differentiation in the formation of students' graphic competence using computer-based learning tools]. *Osvitnii diskurs* [Educological Discourse], 36 (1), 141-160. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.1.11> [in Ukrainian].

TYTARENKO V., KOVALCHUK V.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

ARTISTIC AND GRAPHIC TRAINING OF HIGHER EDUCATION STUDENTS: PEDAGOGICAL DESIGN

The article addresses the theoretical and methodological foundations of pedagogical design in the context of artistic and graphic training of higher education students, particularly those pursuing teaching professions. The study emphasizes the need to modernize the content of graphic disciplines in accordance with contemporary trends in education, digital transformation, and the requirements of the labor market. Artistic and graphic training is considered an integral component of professional development for future technology teachers, as it fosters spatial thinking, creativity, visual literacy, and design-based problem solving.

Special attention is given to the implementation of computer-oriented technologies, the integration of interdisciplinary content, and the application of modern visualization tools such as computer graphics, 3D modeling, and virtual environments. The article also highlights the importance of differentiated instruction, continuous design

education, and the development of project-based and practice-oriented learning environments. Emphasis is placed on the creation of individual learning paths and the alignment of academic training with practical teaching challenges.

The research findings suggest that effective pedagogical design in artistic and graphic training should combine classical academic knowledge with innovative technologies and methods. The proposed directions for further development include designing multidisciplinary curricula, enhancing digital competencies of teachers, and fostering creative autonomy in future educators through visual communication strategies and collaborative design tasks.

Key words: *artistic and graphic training, pedagogical design, graphic competence, digital technologies, interdisciplinary approach, design education, teacher training*

Стаття надійшла до редакції 29.05.2025 р.

УДК 355.586-057.875

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.36.339475](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.36.339475)

ВАЛЕРІЙ ТИТАРЕНКО

ORCID: 0000-0003-2362-2876

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

У статті проаналізовано стан системи цивільного захисту здобувачів вищої освіти в умовах сучасних викликів, зумовлених широкомасштабною агресією проти України, а також частими загрозами техногенного і природного характеру. Обґрунтовано необхідність інтеграції заходів цивільного захисту в освітнє середовище закладів вищої освіти як обов'язкової складової гарантування безпеки, збереження життя та здоров'я студентів, безперервності освітнього процесу. Розглянуто нормативно-правові засади організації цивільного захисту у ЗВО, зокрема функціонування підсистеми МОН України у складі єдиної державної системи цивільного захисту, відповідно до Кодексу цивільного захисту України та наказу №1400. Детально висвітлено практичний досвід університетів, що функціонують в умовах воєнного стану, зокрема заходи із приведення в готовність укриттів, організацію евакуаційних тренувань, проведення навчальних занять у режимі повітряних тривог. Особливу увагу приділено педагогічним аспектам – змісту і методам викладання дисциплін «Цивільний захист» і «Безпека життєдіяльності», мотивації студентів до оволодіння знаннями та навичками дій у надзвичайних ситуаціях, а також формуванню загальної культури безпеки. Проаналізовано виклики, з якими стикаються ЗВО: нестача сучасних укриттів, нечіткість нормативної бази щодо воєнного часу, недостатня готовність викладацького складу, а також психологічне напруження студентської молоді. Висвітлено роль закладів вищої освіти як активних суб'єктів формування стійкої освітньої системи, здатної адаптуватися до кризових умов, забезпечувати захист і готувати студентів до безпечної поведінки. Зроблено висновки щодо потреби оновлення підходів до навчання цивільному захисту, розширення нормативної бази, покращення інфраструктури та психолого-педагогічного супроводу студентів. Перспективами подальших досліджень визначено розробку критеріїв безпечного освітнього середовища у ЗВО, удосконалення змісту і форм навчання з питань ЦЗ, розроблення механізмів інституційної відповідальності за безпеку здобувачів освіти.

Ключові слова: *цивільний захист, заклади вищої освіти, безпека здобувачів освіти, укриття, надзвичайні ситуації, воєнний стан, культура безпеки, навчання ЦЗ, евакуація, захисні споруди*

Постановка проблеми; її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Забезпечення безпеки учасників освітнього процесу у закладах вищої освіти (ЗВО) набуває особливої актуальності в умовах сучасних загроз. Сьогоднішні реалії в Україні, пов'язані насамперед із воєнним станом та регулярними ракетними ударами, вимагають перегляду підходів до цивільного захисту здобувачів освіти. Цивільний захист розуміється як функція держави, спрямована на захист населення, територій та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання їм, ліквідації наслідків і надання допомоги постраждалим (Кодекс цивільного захисту України). Наявність у студентів знань, умінь і